

Celem niniejszego projektu jest znalezienie odpowiedzi na pytanie, jakie są mechanizmy sprzyjające pojawianiu się procesów rozproszenia odpowiedzialności w internecie oraz jakich mechanizmów oddziaływań społecznych można użyć do tego, aby je zminimalizować. Teoria rozproszenia odpowiedzialności zakłada, że im więcej osób przygląda się jakiemuś krytycznemu zdarzeniu (np. wypadkowi samochodowemu lub napaści), to tym mniejsza jest szansa na udzielenie pomocy jego ofierze, ponieważ osobista odpowiedzialność za podjęcie reakcji „rozprasza” się pomiędzy wszystkich obserwatorów. Pierwsi badania nad tym zjawiskiem podjęli na przełomie lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych John Darley i Bibb Latané. Wyniki zarówno ich badań, jak i tych, które były prowadzone w kolejnych latach pokazały, że sytuacji, w których może dojść do rozpraszania się odpowiedzialności jest bardzo wiele – począwszy od realnego zagrożenia zdrowia i życia ofiary wypadku aż po zdarzenia życia codziennego, takie jak pomoc przy obsłudze sprzętu komputerowego czy przytrzymanie drzwi.

Jest jednak stosunkowo mało badań, które pokazywałyby jakie są mechanizmy związane z rozproszeniem odpowiedzialności w przestrzeni internetu. Internet zaś – w szczególności portale społecznościowe – staje się miejscem, w którym bardzo wielu ludzi wchodzi w rozmaite interakcje społeczne. Jest on także przestrzenią, w której jedni internauci wystosowują różnego rodzaju prośby o pomoc wobec innych użytkowników. Coraz większe grono internautów w ogóle nie wyobraża sobie życia bez internetu i niekiedy można odnieść wrażenie, że mimo swojej wszechobecności społeczna przestrzeń internetu bywa w badaniach podstawowych obecna nie w takim stopniu, na jaki zasługuje. Jednocześnie te badania, które przeprowadzono w tej materii dotyczyły w przytłaczającej mierze rozproszenia odpowiedzialności wobec „niezagrożającej” prośby, takiej jak np. wypełnienie ankiety.

Główną ideą mojego projektu badawczego jest sprawdzenie tego, jaka będzie dynamika procesu rozpraszania się odpowiedzialności wobec takiej sytuacji krytycznej, jak brutalna agresja internetowa wobec jednego z użytkowników oraz jakie są sposoby na jego redukcję. Planuję przeprowadzić serię badań podstawowych, które pokażą jaka jest dynamika kształtowania się procesów rozproszenia odpowiedzialności właśnie w tym środowisku. Jednocześnie warto zwrócić uwagę na to, że konsekwencje rozproszenia odpowiedzialności bywają niekiedy dramatyczne w skutkach, więc oprócz określenia podstawowego mechanizmu odpowiedzialnego za jego powstawanie, chciałbym także empirycznie zweryfikować cztery metody oddziaływań społecznych, które miałyby mu zapobiegać.

W psychologii społecznej znany jest szereg metod i technik wpływu społecznego, dzięki którym zastosowaniu możemy zwiększyć prawdopodobieństwo spełnienia sformułowanej prośby. Nie przeprowadzono jednak żadnego badania, w którym wykorzystano by je do tego, aby walczyć z rozproszeniem odpowiedzialności stricte w internecie. Charakter mojego projektu zakłada użycie pionierskiego oprogramowania „Social Lab”, które pozwala na zaprojektowanie do celów badawczych portalu społecznościowego oraz zaprogramowanie także innych „użytkowników”, którzy będą wchodzić w zaplanowaną i kontrolowaną interakcję z osobą badaną. Badany będzie więc miał poczucie uczestnictwa w maksymalnie realistycznych interakcjach zapośredniczonych komputerowo. Planuję przetestować cztery podstawowe metody, których celem jest redukcja procesów rozproszenia odpowiedzialności.

Badanie 1. Sprawdzenie czy personalizacja prośby o pomoc sformułowana pod adresem konkretnego użytkownika będzie prowadziła do redukcji rozproszenia odpowiedzialności.

Badanie 2. Sprawdzenie czy uzupełnienie prośby o pomoc o zwrot „liczy się każdy gest” (technika wpływu Roberta Cialdiniego i Davida Schroedera) będzie prowadziła do redukcji rozproszenia odpowiedzialności.

Badanie 3. Sprawdzenie czy uzupełnienie prośby o pomoc o zwrot „to jest moja jedyna prośba” (tzw. strategia komunikacyjna Omega) będzie prowadziła do redukcji rozproszenia odpowiedzialności.

Badanie 4. Sprawdzenie czy prezentacja materiałów wzbudzających empatię i jednocześnie pokazujące skuteczne metody reakcji po zauważeniu sytuacji kryzysowej będzie prowadziło do redukcji rozproszenia odpowiedzialności.

Uzyskane wyniki pozwolą w lepszym stopniu rozumieć dynamikę procesów rozproszenia odpowiedzialności w internecie oraz poznać sposoby na jego redukcję. Jest to tym istotniejsze, że istnieje duża luka w wiedzy na ten temat, a jest to obecnie jeden z poważniejszych problemów społecznych związanych z cyberprzestrzenią. Wyniki niniejszych badań mogą więc być istotnym uzupełnieniem stanu wiedzy na ten temat, co może stanowić podstawę do kolejnych projektów badawczych podejmujących to zagadnienie.